

Estellés a cada cantonada

Des del 2007, una estàtua de Vicent Andrés Estellés és al bell mig de la plaça de l'Ajuntament de Burjassot. Ara hi han penjat, escampats, 12 poemes seus.

Jordi Sebastià, periodista i professor universitari, lector empedreït i viatger incansable, ho va veure clar quan, ara fa uns quants anys, va visitar Dublín. Aquella ruta dedicada a James Joyce, seguida per tants turistes, podia tenir una rèplica al seu Burjassot natal, a tocar de València. En aquest cas, dedicada a Vicent Andrés Estellés, el poeta valencià més important des d'Ausiàs March, burjassoter com ell, però molt menys conegut al seu poble que Joyce a la seua ciutat: al menysteniment pervers i deliberat a què l'havia sotmès alguna gent –per la seua ideologia, per les amistats que sovintejava i, sobretot, per la llengua en què es escrivia– se n'hi afegia un altre de més subtil i ignorant, el de milers i milers dels seus veïns que ni tan sols no sabien de qui es tractava. I és que Burjassot, que l'any en què Vicent Andrés Estellés va nàixer (el 1924) comptava uns 7.000 habitants, en tenia 36.000 quan va morir (el 1993) i ara, 20 anys després,

El 14 de setembre Burjassot inaugura la Ruta Estellés. Aquest fet i l'adquisició del seu llegat per l'Ajuntament, la qual s'acaba de fer realitat, converteixen la població en una visita obligada per als devots del poeta.

supera els 37.000. Una immigració fonamentalment castellana que, en molts casos, hi ha viscut d'esquena.

Sebastià va entrar en política i el 2011 fou escollit alcalde, càrrec que encara té. Des que van investir-lo pri-

mer edil, no ha dubtat a rescabalar de l'ombra la figura d'Estellés, aquell home de veu entelada i caràcter afable que el va rebre un dia al saló de sa casa, quan va acompanyar un amic que s'hi havia d'entrevistar. Més endavant, com a membre fundador de Ca Bassot –col·lectiu lúdic-cultural nascut el 1993, l'any de la mort d'Estellés i del jove Guillem Agulló, veí de Burjassot–, va participar en tot d'homenatges al poeta, i en arribar a l'alcaldia, va posar-se el repte de fer la Ruta Estellés, que ara s'inaugura.

Serà el 14 de setembre, dissabte, i la jornada serà amanida amb tot d'activitats. A les 18 hores, una passejada recorrerà els diversos punts de la Ruta amb una companyia de luxe: Apa i Teresa, màxims exponents del cant d'estil valencià, oferiran algunes de les seues peces al públic present. A les 21.30 hores, a la plaça de l'Ajuntament, hi haurà un sopar popular que s'emmarca en els Sopars Estellés [vegeu el requadre adjunt] que des del 2010 se celebren pertot arreu del País Valencià. Aquests sopars, que també han adoptat el nom de *Festa Estellés*, són l'excusa perfecta per a recitar lliurement la poesia estellesiana, cosa que també passarà a Burjassot el dia 14, a partir de les 22.30 hores. I per a acabar, cap a les 23 hores, el concert "Sis veus per al poeta" retrà un sentit homenatge musical a Estellés. Eva Dénia, acompanyada de cinc intèrprets més, emocionarà els assistents amb la seua veu tan personal.

Abans, al llarg de la jornada, s'haurà presentat la web oficial de la Ruta. Un catàleg complet de llocs que van marcar la vida d'Estellés o que van inspirar la seua obra. Tothom qui vulga podrà descarregar-se un mapa del municipi en què trobarà la informació necessària per recórrer tots aquests indrets clau.

Com s'estructura la Ruta? El recorregut, de tres quilòmetres, és senzill de resseguir. No cal ni un guia ni un professor, sinó únicament anar pas a pas per cadascun dels 25 punts de què consta.

En 12 d'aquests 25 punts s'hi han col·locat uns panells de ceràmica – d'un metre d'amplària i un metre i mig de llargària, aproximadament– en què hi ha escrits diversos poemes d'Estellés. La ubicació no és casual, perquè l'escriptor hi fa referència als espais de Burjassot que trepitgem en aquell mateix moment. L'autor dels murals –ornamentats amb motius que apareixen en el poema en qüestió– ha estat el ceramista Vicent Espinosa, oriünd de la vila. Quatre d'aquests 12 panells ja es van inaugurar ara fa un any, amb motiu del 88è aniversari del naixement d'Estellés.

On podem trobar aquesta dotzena de panells? A la plaça de Sant Roc, "El burjassotí II", que apareix a *Sonata d'Isabel*, com també "El burjassotí III", ubicat a l'institut d'educació secundària Vicent Andrés Estellés. A la plaça de Jaume I, "Cançó de la rosa de paper", publicat dins de *Balanç de mar*. A la cantonada del carrer de Rubert i Villó amb el carrer de Mendizábal, "Tot ho esperaves del teu fill. Te'l veies", de *Recomane tenebres*. A la plaça de la Constitució, antigament del País Valencià, "Assumiràs la veu d'un poble", present al *Llibre de meravelles*. A la Casa de Cultura de

I com a aperitiu, el Sopar Estellés

Abans dels actes del 14 de setembre, una cita ben important torna a picar a la porta del calendari cultural valencià. Es tracta del Sopar Estellés, una idea que l'escriptor Josep Lozano va importar el 2010 de la boirosa Escòcia. Així com Jordi Sebastià va inspirar-se en James Joyce i la plujosa Dublín per tal de confeccionar la Ruta Estellés –que ara ha pogut fer real com a alcalde–, Lozano va pensar que era molt interessant de copiar els tradicionals *Burns Supper*, que recorden el poeta Robert Burns el dia del seu naixement; en aquest cas, amb Estellés com a protagonista, és clar.

Vicent Andrés Estellés va nàixer a Burjassot el 4 de setembre del 1924, i enguany, que n'hauria fet 89, ja se celebra la quarta edició d'aquesta trobada gastronòmic-literària. Escriptors consolidats, lletraferits i amants de la poesia estellesiana soparan plegats de dalt a baix del País Valencià –se n'han confirmat 20, de Sopars Estellés, de Castelló de la Ribera a Elx, de Puçol a Sant Joan d'Alacant, de l'Eliana a Benifairó de la Valldigna, de València (a l'Octubre Centre de Cultura Contemporània, el dia 5) a Guardamar del Segura– i aprofitaran l'avinentesa per a recitar poemes. La iniciativa, organitzada per Acció Cultural del País Valencià (ACPV) i la Fundació Ausiàs March, compta amb la col·laboració de la llibreria Tres i Quatre i de la l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, i es clourà, com cada any, amb una *jam session* poètica. Estellés, més vigent que mai, s'adapta com cap altre poeta a la contemporaneïtat. De lectors joves, de fet, en té a cabassos.

Burjassot, seu de la Fundació Vicent Andrés Estellés, hi ha el poema "Els amants", que també pertany al *Llibre de meravelles*. Al *Mural del País*

Valencià hi corresponen els poemes "Ara escriuria un nom", penjat a la plaça dels Furs; "Burjassot, un nom de pólvora", que és al davant mateix

Dos dels panells de ceràmica, obra de l'artista local Vicent Espinosa, que formen part de la Ruta Estellés.

Carmina, filla de Vicent Andrés Estellés, i Jordi Sebastià, alcalde de Burjassot, reciten sengles poemes durant la inauguració dels dos primers panells, l'any passat.

del consistori, al costat de l'estàtua de mida natural instal·lada l'any 2007, dissenyada per l'escultora Teresa Cháfer; a la dreta, als peus de les Sitges, l'element patrimonial més significatiu de Burjassot, s'hi ha col·locat el poema "Ací em creixia, al sa i al pla"; al passeig de Concepció Arenal, "Burjassot fa la festa i la desfà", i a la plaça del Pouet, l'antiga plaça Major, "El mire, el veig, el sent". En acabant, a l'entrada del cementeri de Burjassot s'ha inscrit el poema "Vindrà la mort, i jo no seré al llit", del *Cant temporal*.

En aquells llocs on no ha resultat possible de col·locar una placa de ceràmica –per tractar-se d'una residència particular o de comerços, principalment forns– o allà on la peça literària era massa extensa, s'ha optat per situar un motiu més petit, amb el logotip de la Ruta, que permet de localitzar el punt concret. Tant en aquests 13 casos com en el dels 12 panells, un codi QR –descodificable amb un telèfon mòbil– ens permet de sentir els poemes recitats per Francesc Anyó i Pepa Alòs. Un material multimèdia disponible al web de la Fundació Vicent Andrés Estellés, on s'hostatja el recorregut complet de la Ruta i on també podem gaudir de les interpretacions musicals que, de quatre dels poemes, han fet Miquel Gil ("Cançó de la rosa de paper"), Bertomeu ("Assumiràs la veu d'un poble"), Nèstor Mont ("Amor de terra") i Araceli Banyuls, que canta "Ara i adés".

El llegat, la cirereta. El 2012, Vicent Andrés Estellés fou l'Escriptor de l'Any per a l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), que va organitzar

L'adquisició del llegat ha tret a la llum l'original de 'L'inventari clement de Gandia'

actes diversos, entre els quals hi va haver una exposició itinerant que per les dimensions íntegrament tan sols va instal·lar-se a València i Burjassot. En la resta dels casos, la mostra tenia unes dimensions més modestes.

Aquella deferència envers la població del poeta ha trobat ara la seua rèplica a la Diputació. Després de moltes converses, l'alcalde Sebastià ha aconseguit que la corporació provincial destine 70.000 euros a l'adquisició del llegat estellesià, que la família conservava a casa i que, a partir d'ara, serà a l'abast d'estudiosos i afeccionats del poeta. Aquests 70.000 euros, sumats als 15.000 que ha posat l'Ajuntament, faran que tot aquest material passe a ser públic. "Malgrat l'extensa obra d'Estellés ja editada, encara hi ha molt de material inèdit que de ben segur captarà l'atenció dels seus estudiosos", explica Sebastià. "Era una persona que no s'estava d'anotar coses, hem trobat llibres d'Ausiàs March amb tot d'apunts seus a les voreres", afegeix. Vicent Salvador i Jaume Pérez Montaner ja s'hi han mostrat interessats.

Entre les joies que ara seran a disposició de qui vulga consultar-les hi ha l'original de *L'inventari clement de Gandia*, l'obra amb què Estellés va guanyar el premi Ausiàs March de poesia del 1966. Els papers que va presentar al guardó es van perdre misteriosament, i ell no en trobava còpia, motiu pel qual va reescriure-la des de zero. Aquell exemplar, publicat l'any 1971 a Edicions 62, acaba de trobar ara, enmig de la paperassa, el seu germà gran desaparegut. I l'alcalde, que ja l'ha llegit, el considera "bastant més bo" que no la segona versió, potser per les presses i la impotència amb què va haver d'escriure aquesta última.

"De sorpreses com aquesta, el llegat d'Estellés encara ens en pot oferir moltes", diu Jordi Sebastià, satisfet d'haver començat a saldar "el deute que la societat valenciana tenia amb un poeta únic". En efecte, encara no plou com a Dublín, però Burjassot ja evoca una mica la capital irlandesa que va encisar-lo tant.

Víctor Maceda